

Prøver – Evaluering – Undervisning

Historie

Maj – juni 2010

Ved fagkonsulent Niels Lysholm

Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen
Kontor for Afgangsprøver, Test og Evaluering

Indhold

Forord	3
Evalueringen	4
Opgivelserne	4
Prøveoplæggene	5
Prøveafholdelsen	6
Andet	7
Hovedkonklusioner	8
Opgivelserne	8
Prøveoplæggene	8
Prøveafholdelsen	8
Andet	9
Afrunding	10

Forord

Det er blevet en fast tradition, at der udarbejdes PEU-hæfter for de fag, som afsluttes med en prøve. Evalueringen sker ud fra et ønske om at tegne et samlet billede af årets prøve i faget. Herved kan de erfaringer, der er indhentet gennem prøveafholdelsen, benyttes i forbindelse med tilrettelæggelsen af de fremtidige mundtlige prøver og måske også være en hjælp i planlægningen af undervisningen.

Historie har nu været prøfefag i fire år. Det første år var prøven skriftlig, men ved slutningen af skoleåret 2006/2007 besluttede ministeren sammen med forligskredsen, at afgangsprøven i historie fra skoleåret 2007/2008 alene skulle være mundtlig. Det er altså tredje år, hvor der evalueres på den mundtlige prøveform.

Ifølge principperne for prøfefag til udtræk deltog cirka en femtedel af landets 9. klasser i folkeskolens afgangsprøve i historie.

Skolestyrelsen og fagkonsulenten vil gerne benytte lejligheden til at sige mange tak for samarbejdet til de beskikkede censorer. De har ydet en meget stor indsats, hvad angår uddybende tilbagemeldinger, faglige vurderinger og i vejledning af kollegaer. Desuden vil vi gerne sige tak til de mange, der har bidraget med gode overvejelser, kommentarer og afklarende spørgsmål.

Evalueringen

Evalueringen af de mundtlige prøver bygger på de beskikkede censorers tilbagemeldinger om prøveafholdelsen. Desuden indgår henvendelser til fagkonsulenten fra lærere i evalueringen. Da antallet af beskikkede censorer er begrænset, medfører det, at det statistiske materiale er beskedent. Konklusionerne bør derfor læses i dette perspektiv.

De beskikkede censorer fik forud for prøveafholdelsen udleveret et evalueringsskema. Evalueringsskemaet rettede konkrete spørgsmål til tre hovedområder:

- Opgivelserne
- Prøveoplæggene
- Prøveafholdelsen.

De beskikkede censorer har også haft mulighed for at komme med kommentarer, der knyttede sig direkte til de enkelte spørgsmål, samt haft mulighed for at udtrykke sig mere generelt om hele prøvesituationen. De beskikkede censorer har desuden kunnet uddybe de enkelte problemstillinger pr. mail og telefon med fagkonsulenten.

Opgivelserne

Til den mundtlige prøve skal opgives et alsidigt sammensat stof, der dækker fagets centrale kundskabs- og færdighedsområder. Opgivelserne organiseres i emner eller temaer med problemstillinger og omfatter tekst og andre udtryksformer, som eleven har arbejdet med på 8. og 9. klassetrin. Opgivelserne skal være på dansk.

Generelt fremgår det tydeligt af opgivelserne, hvilke emner eller temaer med problemstillinger der er arbejdet med i undervisningen. Enkelte steder betegnes opgivelserne dog som utilstrækkelige. Det er vigtigt, at opgivelserne indeholder tydelige angivelser af, hvilke emner og temaer med problemstillinger der er arbejdet med, og hvilke undervisningsmaterialer der er anvendt. Det giver eleverne det bedste udgangspunkt for deres forberedelse til prøven og gør det samtidig lettere for censor at danne sig et overblik over undervisningens indhold og form. Materialerne bør derfor angives med titel, forfatter, forlag, oplag og udgivelsesår, samt hvor de stammer fra. Tekster, som er vanskelige at skaffe, bør sendes i kopi til censor.

Der er tale om et nogenlunde bredt udvalg af tekster, fx artikler, breve, sangtekster, lovtekster, baggrundstekster og uddrag af historiske fortællinger. Opgivelserne indeholder derimod kun i mindre grad andre materialer og udtryksformer. Her tænkes fx på dokumentar- og spillefilm.

Der er en klar tendens til, at opgivelserne falder inden for perioden 1849-2000; men der opgives også emner inden for flere tidsperioder, fx oldtid, vikingetid og middelalder. Enkelte steder falder samtlige ”emner” inden for en meget kort årrække, fx perioden 1930-2000.

Her må man overveje, om en sådan specialisering falder inden for rammerne af Fælles Mål 2009, hvor det fx fremhæves i trinmålene efter 9. klassetrin, at eleverne skal ”kunne beskrive *forskellige tidsaldres* former for magtanvendelse og diskutere begrundelser og konsekvenser”. Godkendes opgivelser inden for denne snævre tidsramme, må det forventes, at eleverne kan nå mere i dybden med emnerne og perspektivere yderligere end de elever, der har arbejdet med flere forskellige tidsperioder.

Opgivelserne synes generelt at være dækkende for alle trinmål efter 9. klassetrin.

De materialer, der dannede grundlag for prøven, fx materialer fra udlånssamlinger, har været tilgængelige for eleverne i perioden op til prøveafleggelsen. Det styrker elevens muligheder for at forberede sig til prøven.

Flere opgivelser manglede også i år skolelederens underskrift. Skolelederen skal underskrive opgivelserne, da han/hun har det formelle ansvar for, at disse opgivelser er i overensstemmelse med kravene til såvel indhold som omfang. Det er derfor vigtigt at overholde denne procedure, således at skolelederens ansvar fastholdes. Der er skoler, hvor der arbejdes hen mod, at skolelederen har en 10-minutters dialog med hver enkelt lærer i samtlige mundtlige prøvefag. En sådan ordning vil formentlig være med til at optimere opgivelserne. Samtidig vil det måske forebygge ukonstruktive samtaler mellem censor og eksaminator og dermed bidrage til en bedre start på prøveafviklingen.

Prøveoplæggene

Oplæggene til den mundtlige prøve skal alsidigt repræsentere samtlige områder inden for det opgivne stof. Et prøveoplæg baserer sig på kilder med tilhørende spørgsmål formuleret af læreren. Prøveoplægget skal have sammenhæng med opgivelserne og være ukendt for eleven. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne. Oplæggene skal være på dansk.

Der er tilfredshed med prøveoplæggene. Oplæggene har gennemgående givet eleven mulighed for at uddrage det væsentligste af en historisk fremstilling og her skelne mellem fakta og tolkning, samt hvilke værdier og interesser denne udlægning kan ses som udtryk for. Ligeledes har oplæggene givet mulighed for at vurdere kildernes ophavsforhold, kontekst, tendens og troværdighed. Enkelte beskikkede censorer har i denne sammenhæng fremhævet, at de steder, hvor man i særlig grad har fokuseret på at styrke elevernes kritiske sans og forudsætninger for at bedømme forskellige informationskilder, klarer eleverne sig gennemgående godt til afgangsprøven.

Mange lærere har anvendt forlagsproducerede prøveoplæg. Desuden har mange hentet inspiration og materialer på SkoleKom. Det kan i denne forbindelse være nødvendigt at justere prøveoplæggene, således at der er en direkte sammenhæng mellem de enkelte prøveoplæg og opgivelserne. Enkelte beskikkede censorer måtte ligeledes i år bede lærerne justere deres prøveoplæg, således at der blev skabt en direkte sammenhæng med opgivelserne. Det styrker yderligere elevens mulighed for at inddrage indhold fra undervisningen, herunder indhold fra opgivelserne.

Igen i år indgik der stort set ikke film- og lydclip i prøveoplæggene. Forklaringen kan være, at arbejdspresset i forvejen har været meget stort, og at der har hersket tvivl om ophavsretigheder m.v. Praktiske grunde som fx manglende sikkerhed for, at afspilningen ville fungere i prøvesituationen, kan også have afholdt nogle fra at benytte film- og lydclip.

Enkelte oplæg var meget samfundsrelaterede. Det afspejler den gråzone, der eksisterer mellem historie og samfundsfag. Det er derfor vigtigt, at lærer og censor fastholder fokus på faget, og at læreren i undervisningen har gjort eleverne opmærksomme herpå.

Desuden har der været et par henvendelser om indledende tekster til prøveoplæggene. Indledende tekster er forklarende tekster, som eleven ikke direkte skal tage stilling til, men hvor eleven fx får defineret begreber eller gives oplysninger om en særlig begivenhed. Problemet opstår især, når den indledende tekst er omfattende, idet eleven ikke kan krediteres for de oplysninger, han her får tildelt. Det stiller mange elever svagere, idet de fratages muligheden for selvstændigt at gøre rede for forholdene. Derfor frarådes det at benytte indledende tekster.

Prøveafholdelsen

Der prøves i at:

- inddrage relevant viden om historie og kronologisk forståelse
- analysere, fortolke og anvende kilder.

Adskillige lærere har nu ført elever til prøve i faget eller været ude som censorer. Det har givet nye kollegaer mulighed for at søge råd og vejledning om stort og småt. Der er ikke tvivl om, at dette er med til at optimere prøveafholdelserne.

Der er en stor tilfredshed med selve prøveafholdelsen, hvor det i høj grad er lykkedes at gennemføre prøverne planmæssigt og korrekt. Det er tydeligt, at både eksaminator og censor har gjort sig stor umage med at give eleverne en positiv oplevelse af prøveafholdelsen. I den forbindelse bør det nævnes, at lærerskift i 9. klasse kan have en negativ indvirkning på prøveafholdelsen, da eksaminator i mange tilfælde ikke har det fornødne kendskab til eleven.

Der er stadig henvendelser fra lærere, der er i tvivl om, hvilke bøger der må benyttes under forberedelsen. Ved forberedelsen er det tilladt for eleverne at anvende opslagsværker. Karakteristisk for opslagsværker er, at de enten er alfabetiserede eller kronologiserede. Beskrivelserne skal være kortfattede, og der må ikke være tale om længere periode- eller temabeskrivelser. Grundbøger eller litterære værker må ikke forefindes i forberedelseslokalet. Det er vigtigt, at censor forud for prøveafviklingen sikrer sig, at der kun anvendes opslagsbøger under forberedelsen, således at det ikke bliver et diskussionspunkt umiddelbart inden eller under prøveafviklingen.

Censorernes tilbagemeldinger peger på, at eleverne præsterer lavt inden for området historisk viden og kronologisk forståelse set i forhold til de krav, der kan udledes af slut- og trinmål. Desuden anfører en enkelt censor, at ”Der er alt for stor forskel på top og bund”.

Censorernes tilbagemeldinger peger dog samtidig på, at eleverne er blevet bedre til at vurdere kildernes ophavstid og ophavssituation, samt at de kan skelne mellem deres egen tid og den tid, kilderne er skrevet i.

Andet

Flere lærere har forud for prøveafholdelsen udtrykt bekymring over at skulle have beskikket censor. Efterfølgende har de fleste lærere dog understreget, at de har haft stort udbytte af den faglige sparring med den beskikkede censor. Det skal derfor understreges, at hvervet som beskikket censor stiller store faglige og menneskelige krav. Ud over de faglige krav skal de beskikkede censorer også honorere krav som fx evnen til at kunne samtale, forhandle og vise hjælpsomhed. Mødet mellem de beskikkede censorer og eksaminatorerne skulle derfor gerne medføre et kvalitetsløft for alle parter.

Problematikken om ikke-linjefagsuddannede lærere er fortsat den samme som sidste år. Lærerens faglige kvalifikationer påvirker naturligvis fagligheden i den daglige undervisning såvel positivt som negativt. På det personlige plan kan det desuden betyde mange frustrationer og ekstra arbejde for de pågældende lærere. I forbindelse med prøveafholdelsen kan konsekvensen være, at de enkelte lærere mangler den faglige ballast til at stille relevante spørgsmål til oplæggene. Det kan tillige gøre det vanskeligt for censor at fastholde censorrollen, når censor for at bidrage til et forsvarligt prøveforløb i for høj grad må deltage direkte i eksaminationen. Derfor kan skoleledelserne med fordel prioritere uddannelse/efteruddannelse af lærere højt samt tilstræbe, at der i videst muligt omfang anvendes linjefagsuddannede lærere i historie. Det skal dog fremhæves, at mange ikke-linjefagsuddannede lærere har sat sig grundigt ind i faget, og at deres engagement smitter af på eleverne. Desuden har mange gjort brug af linjefagsuddannede kollegaer. Hvis de tillige er rutinerede i at føre eleverne til prøve, kan det være et yderligere bidrag til et godt prøveforløb.

Problematikken om lærerskift i 8./9. klasse er ligeledes uændret. Det kan blandt andet medføre, at det er vanskeligt at få overblik over, hvilke emner og temaer der er gennemgået, og hvilke materialer der er anvendt. Desuden kan det være vanskeligt for lærer og censor at vurdere, hvor stor vægt der er lagt på de enkelte emner og temaer. Måske kan problemet afhjælpes med en bedre udnyttelse af årsplanerne. Dette forhold synes særligt vanskeligt at ændre på.

Hovedkonklusioner

Opgivelserne

- Generelt fremgår det tydeligt af opgivelserne, hvilke emner eller temaer med problemstillinger der er arbejdet med i undervisningen.
- Opgivelserne indeholder derimod kun i mindre grad andre materialer og udtryksformer. Her tænkes fx på dokumentar- og spillefilm.
- Der er en klar tendens til, at opgivelserne falder inden for perioden 1849-2000; men der opgives nu emner inden for flere tidsperioder, fx oldtid, vikingetid og middelalder.
- Flere opgivelser manglede også i år skolelederens underskrift.

Prøveoplæggene

- Der er tilfredshed med prøveoplæggene.
- Mange lærere har anvendt forlagsproducerede prøveoplæg. Desuden har mange hentet inspiration og materialer på SkoleKom.
- Igen i år indgik der stort set ikke film- og lydclip i prøveoplæggene.

Prøveafholdelsen

- Der er en stor tilfredshed med selve prøveafholdelsen, hvor det i høj grad er lykkedes at gennemføre prøverne planmæssigt og korrekt.
- Censorerne tilbagemeldinger peger på, at eleverne præsterer lavt inden for området historisk viden og kronologisk forståelse set i forhold til de krav, der kan udledes af slut- og trinmål.
- Censorerne tilbagemeldinger peger på, at eleverne er blevet bedre til at vurdere kilderne ophavstid og ophavssituation, samt at de kan skelne mellem deres egen tid og den tid, kilderne er skrevet i.

Andet

- Problematikken om ikke-linjefagsuddannede lærere er fortsat den samme som sidste år. Lærerens faglige kvalifikationer påvirker naturligvis fagligheden i den daglige undervisning, såvel positivt som negativt.
- Problematikken om lærerskift i 8./9. klasse er ligeledes uændret. Det kan blandt andet medføre, at det er vanskeligt at få et overblik over, hvilke emner og temaer der er gennemgået, og hvilke materialer der er anvendt.

Afrunding

I det forløbne skoleår har der været mange henvendelser fra lærere. Tendensen er, at spørgsmålene nu går mere i detaljen. Det indikerer, at lærerne nu har mere overskud til at spørge ind til tingene.

Der er ikke tvivl om, at historie som prøfefag fortsat er en stor udfordring for mange lærere. Men situationen ændrer sig fortsat i positiv retning. Flere lærere har nu ført til prøve i faget og været ude som censorer. Det betyder, at nye lærere nu har fået mange kollegaer, hvor de kan søge råd og vejledning. Der er ingen tvivl om, at det på længere sigt også vil have en positiv afsmitning på den daglige undervisning og prøveafholdelsen.

Det er endnu for tidligt at sige noget om, hvilken indflydelse Fælles mål 2009 har haft på den daglige undervisning, prøveafholdelsen og elevernes præstationer.